

Pleurochaete squarrosa

Stäppmossa

Nationellt utdöd (RE)

Klass: Bryopsida (egentliga bladmossor), **Ordning:** Pottiiales, **Familj:** Pottiaceae, **Släkte:** *Pleurochaete* (stäppmossor), **Art:** *Pleurochaete squarrosa* - stäppmossa (Brid.) Lindb. **Synonymer:** *Tortella squarrosa* (Brid.) Limpr.

Kännetecken

Arten bildar luckra till lösa, gulaktigt gröna mattor. Skotten är 5-7 cm långa och har ibland små, korta sidogrenar. Bladens bas är tydligt stjälkofattande. Bladen är upptill bågliket tillbakaböjda och har oregelbundet och delvis grovt tandad kant. Bladen har nedtill en bred list av smala, färglösa celler som med avtagande bredd fortsätter ett stycke upp utefter bladkanten. Cellerna i bladets övre, inre halva är runda och tätt papillösa och de i bladets nedersta del är rektangulära och mer eller mindre släta. Arten är skildkönad och kapslar är mycket ovanliga och inte funna i Sverige. Kapslarna är fästade på mycket korta sidogrenar på huvudstammen. Kapseln är cylindrisk, upprät och slät. Kapselskaftet är 1,5-2,0 cm långt, rött och upptill gulaktigt. Sporerna är 11-14 µm i diameter, gula och fint papillösa. Specialiserad vegetativ förökning tycks inte förekomma.

Stäppmossa kan i fält påminna om kruskalkmossa *Tortella tortuosa*, men det krypande växtsättet är unikt. En viktig skiljekarakteristik är att bladkanten upptill hos kruskalkmossa *T. tortuosa* inte är tandad. Under mikroskopet ser man dessutom att stäppmossa har en färglös kantlist i bladets nedre del som inte bildar det v-formiga mönster som är ett kännemärke för släktet kalkmossor *Tortella*.

Utbredning och status

Arten är i Sverige endast funnen vid Hoburgen på Gotland 1865. Den har under 1900-talet eftersökts flera gånger utan resultat. Arten har sin huvudsakliga utbredning i Medelhavsområdet (här är den även funnen med kapslar) och finns närmast i Polen och Holland, där den dock är mycket sällsynt och har minskat kraftigt. Förutom Europa är den uppgiven från norra och östra Afrika, Turkiet, Mellanöstern, Himalaya, Kina, Japan, Nordamerika och Sydamerika söderut till Peru.

Ekologi

Stäppmossa växer på sandig, kalkrik jord på torra och solexponerade ställen. I Centraleuropa finns den, förutom i stäppliknande miljöer, idag även i miljöer som vägkanter och grustag. I västra Europa förekommer den främst i kustnära områden och på Brittiska öarna t.ex. i sanddynor. I Medelhavsområdet, där arten är vanlig, finns den från havet till högt upp i bergsområden på kalkrik grusmark och bland klippor. Arten växer i Tyskland ofta tillsammans med spetslansmossa *Didymodon acutus*, slät klockmossa *Encalypta vulgaris* och kortbladig kalkmossa *Tortella inclinata*. Sporerna mognar på försommaren.

Hot

Igenväxning och föroreningar uppges ha orsakat artens tillbakagång i Holland.

Åtgärder

Arten har visserligen eftersökts flera gånger vid Hoburgen men bör eftersökas ytterligare inte bara där utan även i andra stäppliknande miljöer. Om stäppmossan återfinns i Sverige måste lokalen skötas så att arten kan överleva i livskraftiga bestånd.

Övrigt

Utländska namn - GB: Side-fruited Crisp-moss.

Etymologi: squarrosus (lat.) = rätvinkligt utspärrade om t.ex. mossblad. Ursprungligen betyder dock ordet fjällig, skorvig.

Uttal: [Plevrochájte skvarrósa]

key facts Side-fruited Crisp-moss. Forms lax to loose, yellowish-green mats. Shoots 5-7 cm long, sometimes with short side-branches. Capsules very uncommon, not known from Sweden. Seta 1.5-2 cm, red with yellowish top. Spores 11-14 µm, yellow, finely papillose. - Grows on sandy, calcareous soil in dry, sun-exposed situations. The only Swedish record is from 1865 (Hoburgen, Gotland).

Litteratur

Crum, H. & Anderson, L. E. 1981. Mosses of eastern North America, Vol. 1 & 2: Columbia University Press, New York.

During, H.J. & Willems, J.H. 1986. The impoverishment of the bryophyte and lichen flora of the Dutch chalk grasslands in the thirty years 1953-1983. *Biol. Conserv.* 36: 143-158.

Hallingbäck, T., Lönnell, N., Weibull, H. & von Knorring, P., Korotynska, M., Reisborg, C. & Birgersson, M. 2008.

Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. Bladmossor: Kompaktmossor - kapmossor. Bryophyta: Anoetangium - Orthodontium. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Hill, M.O., Preston, C.D. & Smith, A.J.E. 1992. *Atlas of the bryophytes of Britain and Ireland. Vol 2. Mosses (except Diplolepideae)*. Harley Books, Colchester.

Nyholm E. 1989. *Illustrated Flora of Nordic Mosses. Fasc. 2. Pottiaceae-Splachnaceae-Schistostegiaceae*. Nordisk Bryologisk Förening, Köpenhamn och Lund.

Författare

Tomas Hallingbäck 1998. Rev. Tomas Hallingbäck 2008. Uppdaterad 2010.